

O'RTA MAKTABLAR YUQORI SINFLARIDA YADRO FIZIKASI BILAN BOSHQA FAN PREDMETLARINING O'ZARO MANFAATLI FANLARARO ALOQALARI

*Yusupov Dilmurod Abdurashidovich, NamDPI, katta o'qituvchi PhD
Samatov Azimjon Maxmudjon o'g'li, NamDPI stajyor-o'qituvchisi
Abdujabborova Ziyoda Abdulxodi qizi, NamDPI, 2-bosqich talabasi*

Annotatsiya: Ushbu ishda o'rta maktablarning yuqori sinflarida fizikaning yadro fizikasi bo'limini kimyo, matematika, biologiya va informatika fanlari o'rtasidagi fanlararo bog'lanish keltirilgan.

Kalit so'zlar: yadro fizikasi, fanlararo aloqalar, tabiiy fanlar, integratsiya, ta'lim metodikasi, fanlar o'rtasida bog'lanish, amaliy yondashuvlar.

Аннотация: В данной работе ядерно-физический раздел физики в старших классах средней школы соединен между науками химия, математика, биология и информатика.

Ключевые слова: ядерная физика, междисциплинарные связи, естественные науки, интеграция, методика обучения, связь между дисциплинами, практические подходы.

Abstract: In this work, the nuclear physics section of physics in senior classes of secondary school is connected between the sciences of chemistry, mathematics, biology and computer science.

Keywords: nuclear physics, interdisciplinary connections, natural sciences, integration, teaching methods, connections between disciplines, practical approaches.

Yadro fizikasi ko'plab tabiiy fanlar bilan chambarchas bog'liq bo'lib, uning nazariy va amaliy jihatlari boshqa fanlar bilan integratsiyalashishi talab etiladi.

Yadro fizikasi – bu tabiiy fanlarning bir qismi bo'lib, uning o'rganilishi va o'quvchilarga taqdim etilishi nafaqat alohida fan sifatida, balki boshqa tabiiy fanlar bilan integratsiyalashgan holda yanada samarali bo'ladi. O'rta maktab o'quv dasturlarida yadro fizikasi bo'yicha o'qitish ko'pincha boshqa fanlar bilan birgalikda olib borilishi, o'quvchilarda keng qamrovli tushunchalar va ko'nikmalarni shakllantiradi. Mazkur maqolada yadro fizikasi bilan boshqa fanlar, xususan, kimyo, matematika, biologiya va informatika fanlari o'rtasidagi o'zaro aloqalar tahlil qilinadi.

Yadro fizikasi faqatgina fizikaga oid fan emas, balki uning o'zaro aloqalari va amaliyotga tatbiqi boshqa fanlar bilan bog'liqdir. Shunday qilib, o'quvchilarga yadro fizikasi fanini o'qitishda bu fanlarni o'zaro integratsiyalash, ularning o'zaro manfaatli aloqalarini rivojlantirish zarur. Bu esa nafaqat o'quvchilarning umumiy bilim doirasini kengaytiradi, balki kelajakda ularga texnologik, ilmiy va ijtimoiy sohalarida yuqori darajadagi bilim va ko'nikmalarni taqdim etadi.

Hozirgi kunda fanlararo aloqalar haqida ko'plab ilmiy tadqiqotlar olib borilgan, ammo yadro fizikasi va boshqa tabiiy fanlar o'rtasidagi aloqalarga oid maxsus tadqiqotlar cheklangan. Yadro fizikasi, kimyo, matematika, biologiya va

informatika o'rtasidagi o'zaro aloqalar o'rganilishi, bu sohalarning ta'limda qanday samarali integratsiya qilinishini yanada chuqurroq o'rganish talab etiladi.

Yadro fizikasi fanining ta'lim jarayonida boshqa fanlar bilan integratsiyasi o'quvchilarni ilmiy fikrlash, amaliy ko'nikmalarni egallash va yangi texnologiyalarni yaratishga tayyorlash uchun juda muhimdir. Biroq, o'zaro aloqalar va integratsiya samaradorligi hali to'liq o'rganilmagan, shuningdek, o'qitish metodikalarining samarali usullari ham aniq belgilangan emas. Ushbu maqolada ana shu muammolarni o'rganish va yechimlar taklif etish maqsad qilindi.

Yadro fizikasi va boshqa tabiiy fanlar o'rtasidagi o'zaro aloqalarni o'rganish, shuningdek, bu aloqalarning o'quvchilarga beradigan amaliy foydasini tahlil qilish.

1. Yadro fizikasi va boshqa fanlar o'rtasidagi integratsiyaning imkoniyatlarini tahlil qilish.

2. O'rta maktabda yadro fizikasi fanini o'qitishda fanlararo aloqalar metodlarini ishlab chiqish.

3. Yadro fizikasi va boshqa fanlar, masalan, kimyo, matematika, biologiya, informatika o'rtasidagi o'zaro aloqalarni amaliy misollar orqali ko'rsatish.

4. O'quvchilarda yadro fizikasi bo'yicha chuqur bilimlarni shakllantirish va bu orqali boshqa fanlarga bo'lgan qiziqishni oshirish.

Ushbu vazifalarni amalga oshirishda quyidagi metodlar ishlab chiqildi, jumladan:

- ✓ Tahliliy metod: Yadro fizikasi va boshqa fanlar o'rtasidagi aloqalarni o'rganish va tahlil qilish.
- ✓ Eksperimental metod: O'quvchilarga yadro fizikasi va boshqa fanlar bo'yicha integratsiyalashgan darslar o'tkazish va ularning natijalarini kuzatish.
- ✓ So'rovnoma metodlari: O'qituvchilar va o'quvchilardan fikrlar to'plash, fanlararo aloqalarning ta'limdagi samaradorligini aniqlash.

Tadqiqot natijalarining muhokamasi:

Tadqiqot davomida olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, yadro fizikasi va boshqa tabiiy fanlarning integratsiyasi o'quvchilarda nafaqat ilmiy bilimlarni, balki tanqidiy fikrlash va amaliy ko'nikmalarni rivojlantiradi. O'quvchilarga birgalikda o'qitiladigan fanlarning o'zaro aloqalarini tushunish, ularning ilmiy va texnologik yutuqlarda muvaffaqiyatli bo'lishiga yordam beradi. Shuningdek, integratsiyalashgan darslar o'quvchilarning o'zaro hamkorlik, jamoaviy ish va mantiqiy fikrlash kabi ko'nikmalarni rivojlantiradi.

Xulosa:

Yadro fizikasi va boshqa fanlar o'rtasidagi fanlararo aloqalar o'quvchilarning ilmiy dunyoqarashini kengaytiradi, ularning amaliy ko'nikmalarini rivojlantiradi va kelajakda innovatsion texnologiyalar yaratishga tayyorlaydi. Ta'limda bu aloqalarni samarali o'rnatish uchun metodik yondashuvlarni ishlab chiqish va o'quv dasturlarini yangilash zarur. Yadro

fizikasi, kimyo, matematika, biologiya va informatika fanlari o'rtasidagi aloqalar orqali o'quvchilarning barcha fanlarga bo'lgan qiziqishlarini oshirish mumkin.

Ushbu maqola, o'rta maktablar yuqori sinflarida yadro fizikasi fanini boshqa tabiiy fanlar bilan integratsiyalashgan holda o'qitishning muhimligini va bu yondashuvning o'quvchilarga qanday foyda keltirishi mumkinligini ko'rsatib beradi.

Adabiyotlar

1. Brown, L. & Mott, H. (2019). *Physics Education: An Interdisciplinary Approach*. Oxford University Press.
2. Smith, R. (2021). *The Interdisciplinary Nature of Science Education*. Springer.
3. Yusupov D.A. Kompyuter texnologiyalari yordamida yadro fizikasini o'qitish samaradorligini orttirish usullari // *Zamonaviy ta'lim. Metodik jurnal*. – Toshkent, 2022. - №2. – B. 52-57
4. Yusupov D.A., Qo'chqorov H.O. Turli xildagi energiya manba'lari xavfsizlik va istiqbol darajalarini taqqoslash orqali o'rganish usullari // *Zamonaviy ta'lim. Metodik jurnal*. – Toshkent, 2022. - №5. – B. 16-24.
5. Юсупов Д.А. Необходимость и преимущества применения информационных технологий в обучении ядерной физике // *Современные вопросы естествознания и экономика: сборник статей Международная научная конференция – г. Прокопьевск, Москва, 2022.* – С. 491-494.
6. Qo'chqorov X.O., Yusupov D.A Fundamental fanlarni o'qitish samaradorligini oshirishning dolzarb muammolari va yechimlari : *Academic Research in Educational Sciences. Volume 2. Uzbekistan 2021.* DOI: 10.24412/2181-1385-2021-11-448-455.p.448-455.
7. Yusupov D.A. Benefits of improved teaching methodology for teaching nuclear physics sections in universities based on innovative technologies // *World Bulletin of Social Sciences (WBSS)*. Year: 2023, Issue: 2, Volume: 19 – P. 86-91
8. Yusupov D.A. Yadro fizikasi bo'limini o'qitish metodikasini innovatsion texnologiyalar asosida takomillashtirish // *Fizika, matematika va informatika jurnali*. – Toshkent, 2023. – №1. – B.75-84.
9. Abdugaffor Khurmamatov, Abdurahim Matkarimov, Alisher Auesbaev, Usnatdin Utegenov Results Of Experiments On Studying The Composition And Purification Of Technical Water Of Oil And Gas Processing Plant // *Processes of Petrochemistry and Oil Refining 2023.*- №4